Dinamica discursului literar reconstructiv sau *Puterea, poeţii şi „Colocviul naţional de poezie (Iaşi, 1978)”*

Florin-Daniel DINCĂ
Universitatea „Ştefan cel Mare” din Suceava
z_fdd@yahoo.com

Abstract: *The National Poetry Colloquium* at the Vasile Alecsandri National Theater in Iaşi (October 18-20, 1978) remained a memorable literary event, especially because there, the resistance through culture, about which we speak and write in various ways today, has received its identity card in the sight and in the hearing of all. Today's reader who learns about *the National Poetry Colloquium* in Iaşi, properly wonders about what Ştefan Augustin Doinaş and Dorin Tudoran said there at that moment since their speeches brought to light the scoundrels of the Romanian culture, thus it was considered necessary that these ones, besides others, should be followed, using the specific means of Ceauşescu's State Security Department. What we set ourselves to do through *The dynamics of the reconstructive literary discourse or The Power, the poets and the "National Poetry Colloquium (Iaşi, 1978)"* is to get back the historical literary truth from what we have got at hand. After having talked about *The National Poetry Colloquium* in Iaşi in his *Poezia este sau nu este*, interview given to Valeriu Stancu for "Opinia Studenţească" (no. 7-8/1978), Dorin Tudoran would write *Cizmare, nu mai sus de sanda!* ("România literară", May 21, 1997), starting from what he discovered in *Cartea Albă a Securităţii. Istorii literare şi artistice* (1969-1989), on this topic: *The National Poetry Colloquium* in 1978. The persistence of the distorted image of *The National Poetry Colloquium* in Iaşi is a reality that cannot be corrected from a simple reason: Doinaş's indictment and Dorin Tudoran's pamphlet are not entirely accessible to us. He who reads the notes and reports in *Cartea Albă a Securităţii. Istorii literare şi artistice* (1969-1989) and in *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate* on *The National Poetry Colloquium* in Iaşi, will notice that everyone was talking about the equivalence between Adrian Păunescu and the imaginary Necesias and Lychesias, but the officers and the informers did not dare say a word about the equivalence between the shoemaker Apelles and Ceauşescu, all of them sneaking behind the formula *"serious political interpretations"*. Publishing *Cazul Doinaş* ("Apostrof", no. 2/2014), Gelu Ionescu, an eyewitness to *The National Poetry Colloquium* (1978), was to evoke the figure of Doinaş who shuffled the audience through the assumption of his paper. Having written *Elegiile unui pamfletar,* the preface to the volume *România ca părere* (2015), Sorin Antohi, another eyewitness, was to evoke the figure of the seditious Dorin Tudoran.
Keywords: *literature, colloquium, subversion, Security, totalitarianism.*

Interviul *Poezia este sau nu este* din „Opinia Studenţească” (nr. 7–8/1978), devine cu adevărat interesant prin aducerea în discuţie a *Colocviul naţional de poezie* din 18-20 octombrie 1978, de la Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri” din Iaşi, eveniment literar rămas mai mult

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)

decât memorabil, din moment ce acolo participaseră peste trei-patru sute de literaţi veniţi din toată ţara, dar mai ales din pricină că acolo rezistenţa prin cultură, despre care azi vorbim şi scriem în fel şi chip, şi-a primit cartea de identitate în văzul şi în auzul tuturor.

Ca să reintrăm în atmosferă cât de cât, printre cei prezenţi să îi amintim pe Dorin Tudoran şi Ştefan Aug. Doinaş, pe Eugen Jebeleanu şi Ileana Mălăncioiu, pe Geo Bogza şi Laurenţiu Ulici, iar dintre absenţi – pe Adrian Păunescu, venit la Iaşi, însă retras strategic din proprie iniţiativă ori la sfatul vreunuia dintre binefăcătorii săi?

Că exista pericolul mistificărilor grosiere şi al neînţelegerii spritului în care fuseseră rostite atunci adevăruri crude îi era limpede lui Dorin Tudoran, fapt care rezultă din ceea ce îi mărturisea lui Valeriu Stancu, tânărul său intervievator: „Dacă, de pildă, vor fi mistificate poziţiile unora sau altora, din cele mai la obiect, exigente şi răspicate *luări de cuvânt* înregistrate la acest *Colocviu,* dacă se va recurge la denaturări ale spiritului şi ideilor în care au fost rostite unele adevăruri (multe din ele neplăcute pentru noi toţi!) la acest *Colocviu,* atunci, deşi foarte tânăr, îţi poţi închipui şi singur «urmările practice» ale întâlnirii de la Iaşi." [Tudoran, 1982: 83-84]

Ce ar fi trebuit să se întâmple după acest colocviu? Dorin Tudoran ne-a transmis un rezumat al doleanţelor scriitoriceşti prin interviul *Poezia este sau nu este*, acordat unui student ieşean, lui Valeriu Stancu, pentru revista „Opinia Studenţească". Nu schimbări excepţionale se aşteptau, ci lucruri firești pentru o viaţă literară normală, cum ar fi „un mai larg spaţiu de afirmare a poeziei, blocarea, pe cât posibil omeneşte, a căilor de acces a imposturii, respingerea falselor civisme urmărind doar câştiguri social-materiale pentru campionii ei, pătrunderea poeziei în rândul oamenilor nu prin *tirajele intime* (ca până acum), ci prin *tiraje de masă,* aşa cum se şi cuvine într-o cultură făcută pentru oameni, pentru cât mai mulţi oameni" [Tudoran, 1982: 84]

Ideea înfiinţării unei reviste de poezie – care ar fi avut drept consecinţă vizibilizarea liricii şi facilitarea descoperirii şi afirmării altor şi altor condeie – i se părea celui intervievat aproape o imposibilitate. Care să fi fost cauzele? Prima dintre cauze era invocata raţionalizare a consumului de hârtie, decisă anterior, în 7 mai 1974, prin Hotărârea Secretariatului C.C. al P.C.R.: „Se pare că în pădurile noastre (decimate nu din ordinul ori dorinţa scriitorilor, lucru ce se cam uită de cei care au o bună parte din răspunderea acestui măcel iresponsabil!) nu cresc acei copaci din care să se nască hârtia pentru poezie." [Tudoran, 1982: 84]

A doua cauză a netipăririi revistei de poezie ar fi eschiva de natură politico-administrativă, preferându-se alte tipărituri, în condiţii de lux, nu o revistă de poezie, care ar fi creat, poate, situaţii inconfortabile prin starea de insumisiune posibilă a unor redactori şi (ori) a unor colaboratori: „Mai sigur, cu mult mai sigur, putem bănui că vor apărea la alte 20, 30 de reviste, buletine, suplimente locale, editate în condiţii de lux, la care o revistă literară încă nu poate visa." [Tudoran, 1982: 84]

Dorin Tudoran credea că au apărut semne de schimbare benefică în viaţa literară în urma unei mai bune cumpăniri politice a relaţiei ideologie–literatură. Buna-credinţă venea din partea scriitorilor care îi cereau Puterii foarte puţin (respectarea dreptului firesc de a fi ceea ce puteau ei să fie prin natura fiinţei lor, nu ceea ce li se impunea să fie din voinţa altora): „Dar, cum eu cred că, de la o vreme, bună-credinţa începe să-şi recâştige poziţiile pierdute în acest circuit complicat al vieţii văzute şi nevăzute a *realităţii noastre literare,* sper că unele pârghii din *viaţa practică a realităţii literare* vor acţiona în sensul şi în consensul concluziilor acestui *Colocviu*..." [Tudoran, 1982: 84]

Că lucrurile nu s-au petrecut ameliorativ – după cum speraseră Ştefan Aug. Doinaş şi Dorin Tudoran, dacă îi numim pe doi dintre „scandalagiii" de la *Colocviul naţional de poezie* de la Iaşi – devine evident azi, după ce răsfoim *Cartea Albă a Securităţii. Istorii literare şi artistice 1969–1989*.

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)

Cei ce rostiseră acele „exigente şi răspicate luări de cuvânt” [Tudoran, 1982: 83], adică Doinaş şi Dorin Tudoran, „necorespunzătoare”, aşa cum le caracterizau ofiţerii şi delatorii, aveau să ajungă, pe lângă alţii, surse de îngrijorare pentru Securitatea ceauşistă.

Tăbăcaru Dumitru (şeful Direcţiei I din Departamentul Securităţii Statului) a consemnat – printre altele, în raportul pe care l-a făcut în 24 octombrie 1978 – următoarele: „Vor fi analizate toate informaţiile ce se deţin în legătură cu poetul Dorin Tudoran, în vederea întreprinderii celor mai adecvate măsuri de influenţare şi neutralizare.” [Raport, 1996: 140]

Cititorul de azi, care află despre *Colocviul național de poezie* de la Iaşi, se întreabă, pe bună dreptate, ce au spus atunci, acolo, Ştefan Aug. Doinaş şi Dorin Tudoran, de vreme ce i-au pus pe jar pe cerberii culturii româneşti, astfel că au ajuns să considere imperios necesar ca aceştia, plus alţii, să fie urmăriţi prin toate mijloacele specifice activităţii D.S.S.-ului ceauşist.

Ceea ce ne propunem în acest studiu este să recuperăm adevărul istorico-literar din ceea ce avem la îndemână, fără să renunţăm la speranţa că vom ajunge să citim – undeva, cândva – documentele *Colocviului național de poezie* din 1978, care ar fi trebuit să fie publicate în „Viaţa Românească” atunci, în 1978, aşa cum fuseseră tipărite lucrările *Colocviului național de critică literară* şi ale *Colocviului național de literatură dramatică*, ambele organizate în anul 1977.

Dorin Tudoran – în „România literară”, din 21 mai 1997 – avea să scrie despre *Colocviul național de poezie* de la Iaşi, pornind de la cele descoperite în *Cartea Albă a Securităţii. Istorii literare şi artistice 1969–1989*, privitoare la acel eveniment literar, care nu trebuie să fie trecut cu vederea de către cei ce se interesează azi de limburile vieţii literare de dinainte de 1989.

Din citirea articolului *Cizmare, nu mai sus de sanda!* din „România literară”, reluat în antologia *Kakistocraţia* [1998], deci până să apară *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate* [2010], ne alegem cu două adevăruri. Primul priveşte intruziunea Securităţii în viaţa culturală, iar al doilea – inexistenţa unui monolit atitudinal, de spunere unanimă faţă de clanul Nicolae Ceauşescu, vinovat de edificarea cultului conducătorului providenţial, după ce predecesorul, Gheorghe Gheorghiu-Dej, fusese blamat pentru acelaşi fapt.

Ceea ce acum, după ani, îl ofensează pe Dorin Tudoran, sediţiosul de la *Colocviul național de poezie* de la Iaşi, din 1978, este caricaturizarea evenimentului din varii motive, pe care articlierul le verbalizează prin câteva interogaţii retorice: „Cititorului îi este prezentată o caricatură sinistră a celor întâmplate acolo. Avem de-a face cu incompetenţa unor ofiţeri? Cu murdăria unor informatori? Cu teama unor cadre ale Securităţii de a nu stârni furia cuplului Ceauşescu? Cu încercarea unor ofiţeri de a se proteja şi de a proteja nişte scriitori? Cu câte ceva din fiecare toate aceste scenarii?” [Tudoran, 1998: 359].

Persistenţa imaginii compromise a *Colocviului național de poezie* de la Iaşi („Imediat după desfăşurarea lui, colocviului i s-a creat o imagine cu totul falsă, infinit mai convenabilă Puterii şi organelor de represiune decât acreditarea adevăratei semnificaţii a lucrurilor importante petrecute la Iaşi.” [Tudoran, 1998: 359]) este o realitate care nu poate fi corectată dintr-un simplu inconvenient.

Rechizitoriul lui Doinaş, întocmit în calitatea sa de secretar al *Secţiei de poezie* a *Uniunii Scriitorilor*, „împotriva silniciilor impuse literaturii române”, unul „de o luciditate insuportabilă în epocă”, şi pamfletul lui Tudoran, în care se făcuse „un portret al stăpânului şi al slugii obediente” [Tudoran, 1998: 359], nu ne sunt accesibile integral şi nici direct, numai al doilea.

Cele două documente au fost dosite, fiind recuperabile cu puţin noroc, aşa cum s-a întâmplat recent cu referatul lui Doinaş, descoperit de George Neagoe în Dosarul I 2629, deschis în ianuarie 1979 pe numele „Ion Popa” (Doinaș), fără să fie pus în întregime la dispoziţia cititorilor prin cartea *Asul de pică: Ştefan Aug. Doinaş* (2013). Nu cumva pamfletul lui Dorin Tudoran (cum se intitula?) va fi existând, „rătăcit”, în vreun dosar de urmărire

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)

informativă al cuiva? Dacă s-ar fi găsind în DUI nr. 233433, „Tudorache" nu l-a fi inclus, în 2010, în *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*?

Cei ce au avut tot interesul denaturării ideilor şi a atmosferei *Colocviului naţional de poezie* de la Iaşi, acelea care îi deranjau, fiind „necorespunzătoare", au mizat pe detalii penibile, străine de esenţa evenimentului pomenit: „Documentele colocviului nu au fost tipărite. Colocviul nu avusese loc. Referatul lui Ştefan Aug. Doinaş şi textul intervenţiei mele nu şi-au găsit drumul spre paginile cărţii de faţă, deşi n-aveau cum să dispară – am fost «judecaţi» pentru fiecare paragraf al textelor respective. În schimb, apar menţionate mizerii provocate de personaje imunde, vorbe azvârlite de un beţiv ori altul etc." [Tudoran, 1998: 359]

Dacă de eficienţa acţiunilor ofiţerilor Securităţii Dorin Tudoran se îndoia serios, fiind vorba mai degrabă de incompetenţa aceloraşi decât de profesionalism, de metoda melanjului deplorabil (generalul Tăbăcaru Dumitru semnatar al „Raport"-ului 133 din *Cartea Albă a Securităţii. Istorii literare şi artistice 1969–1989*) artizanul *Poeţilor de azbest* nu se mira câtuşi de puţin: „Ce informaţii va fi primit dl general Tăbăcaru pentru a amesteca în aceeaşi oală intervenţiile unor Ştefan Aug. Doinaş, Dorin Tudoran, Geo Bogza, pe de o parte, şi, cum să le spun, «şotiile» unor Ion Gheorghe şi Florica Mitroi, pe de altă parte?" [Tudoran, 1998: 360]

Gelu Ionescu – viitorul Senior Program Editor la Radio Europa Liberă (1983–1995), care a luat parte la *Colocviul naţional de poezie* din 1978 – avea să evoce figura oratorului Ştefan Aug. Doinaş, participantul care a zgâlţâit auditoriul prin cutezanţa referatului de 19 pagini dactilografiate şi printr-o impecabilă declamare a poeziei sale „Ajunge!", cea inclusă ulterior în *Hesperia*, în 1979, fostul cerchist provocând averse de ovaţii într-o sală arhiplină, în care, alături de scriitori, stăteau politicieni, ofiţeri şi informatori ai Securităţii: „Era, foarte important!, o ieşire din cadrul mic al Uniunii, deoarece Doinaş vorbea în faţa unui public numeros: pe măsură ce citea, cu elocinţa sa impresionantă, asistenţa era cuprinsă de un fel de stupoare, poate şi de o anumită panică, fiindcă era «ceva» ce nu putea fi auzit, în mod curent, de la o tribună sau de la televiziune. Iliescu, exilat... politic şi deci pe atunci ştab al Iaşiului, privea perplex, iar când lumea aplauda – ceea ce s-a întâmplat din ce în ce mai des şi mai sonor –, aplauda şi el: pe sub masă." [Ionescu, 2014]

Scriind „Elegiile unui pamfletar", prefaţă la *România ca părere* [2015], Sorin Antohi avea să evoce prima lui întrevedere cu Dorin Tudoran, urmărind „pe viu începuturile acestui pamfletar, moralist şi fizionomist nefericit", cu ocazia desfăşurării lucrărilor *Colocviului naţional de poezie* din 1978: „L-am văzut prima dată în zilele de 18–20 octombrie 1978, la Iaşi, la primul şi ultimul Colocviu de Poezie din perioada comunistă." [Antohi, 2015: 6]

Retina şi auzul gazetarului de ocazie Sorin Antohi (se folosise de o legitimaţie de la „Opinia studenţească", obţinută de Dan Merişca prin Liviu Antonesei) au purtat chipurile şi vorbele eroilor zilei peste ani şi ani, Doinaş şi Dorin Tudoran, ambii răsplătiţi prin aplauze, ambii plătind scump cutezanţa ieşirii din front, căci dovezile sediţiunii nu aveau să fie trecute cu vederea: „Aşa am auzit şi văzut doi oameni care vorbeau în public împotriva regimului, folosind un discurs elevat, dar cu referinţe oblice şi figuri de stil absolut transparente: Ştefan Aug. Doinaş şi Dorin Tudoran. Vocile şi – de aici intram în suprarealism – ideile şi frazele lor păreau transmise de la Radio Europa Liberă, printr-un receptor imposibil de bruiat legat din greşeală la difuzoare." [Antohi, 2015: 6]

Ce incriminau Doinaş şi Dorin Tudoran? Lucruri comune, acceptate de toţi, însă neasumate în gura mare de nimeni. Să enumerăm câteva, aşa lămurindu-se contururile rezistenţei prin cultură, pe care aceştia au oficializat-o pe scena teatrului ieşean: (1) tirania Tezelor ceauşiste, (2) ravagiile cultului persoanei, (3) sabotarea valorilor prin promovarea prostituţiei literare, (4) cenzura partinică, de breaslă, plus autocenzura, (5) prăbuşirea tirajelor.

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)

Parabola pamflet – rostită de Dorin Tudoran la Iaşi, în 1978 – avea doi pivoţi. Primul era al versificatorilor de curte, Necesias şi Lychesias, identităţi fictive, părând că dau buzna din Istorie, de la curtea lui Alexandru cel Mare, în istoria de pe Dâmboviţa: „Pe moment, nu mi-a trecut prin cap că poeţii ale căror nume se repetau emfatic, inspirându-mi asocieri cu necesitatea şi lichelismul, erau ficţiuni subversive (la curtea lui Alexandru au slujit de fapt alţi patru poeţi, ale căror nume ni s-au transmis). Păreau reali, deşi nu erau – au mai fost semnalaţi doar în poezia lui Tudoran din aceeaşi perioadă, la finalul *Poeţilor de azbest*.” [Antohi, 2015: 7-8]

Care era utilitatea celor două măşti ale eului creator (Necesias şi Lychesias)? Să protejeze intenţionalitatea auctorială, să o domolească puţin, pentru că asaltul asupra lichelismului de Bârca şi contra megalomaniei de Scorniceşti trebuia dirijat cu o baghetă de maestru, percutant şi năucitor. Rezultatul decodificării imediate a fost unanim atât pentru ascultătorii din sală, cât şi pentru manipulanţii Molohului naţionalisto-ceauşist: „Dorin Tudoran, apelând la conţinutul unor legende din vechea mitologie greacă, a înfierat, sub camuflajul acestora, activitatea propagandistică a lui ADRIAN PĂUNESCU, desfăşurată în ţară, numindu-l «POET DE CURTE», calitate pe care o deţine în pofida oricărei moralităţi profesionale, reuşind să degradeze poezia-naţională prin lozinci stereotipe, coborând valoarea ei la cel mai scăzut nivel. Şi aceasta cu sprijinul autorităţilor de partid şi de stat.” [Tudoran, 2010: 87]

Deşi Dorin Tudoran evitase să deconspire modelul, alţii nu rataseră identificarea, citind pe dedesubt, în complicitate cu poetul, care îşi trăia trauma celui ce îl vedea pe fostul prieten blocat în oriile degradării morale: „De fapt el a verificat, prin reacţia sălii şi a altor vorbitori, că «licheaua» pe care el a descris-o este tratată ca atare şi de alţii şi chiar identificată în Adrian Păunescu nominal, lucru pe care el nu l-a făcut, ci doar l-a lăsat să se înţeleagă.” [Tudoran, 2010: 88-89]

Cum să explicăm precizia identificării fictivilor Necesias şi Lychesias din parabola lui Dorin Tudoran cu Adrian Păunescu, demagogul de la revista „Flacăra”, buimăcindu-l pe „voievodul de la Scorniceşti” prin ode? Din pricină că „dumneata, Adrian Păunescu, te-ai compromis iremediabil cu talent” – îl va admonesta Laurenţiu Ulici pe bardul de la Bârca – „te consider mai vinovat decât politicienii din camarila ceauşistă sau decât scribii profesionişti ai linguşelii” [Ulici, 1990: 11].

Cel ce nu a reuşit nici să tacă puţintel, nici să îşi toarne cenuşă în cap după 1989, după ce îşi văzuse „voievodul” ciuruit într-o cazarmă din Târgovişte, cum ar fi putut, înainte de 1989, să se vindece de boala rodnică a adulării Puterii, ea însăşi suferind, grozav, de-o trivială grandomanie?

Pentru mulţi predecembrişti, între figura lui Păunescu (omul care se metamorfozase într-o uzină de osanale) şi figura lui Nicolae Ceauşescu (sfertodoctul cu ifose faraonice) apăruse un fel de cordon ombilical, astfel încât, vorbind despre cel dintâi, vorbeai şi despre cel de-al doilea, dar şi invers, în egală măsură. Aici trebuie să fie căutat temeiul identificării de care am vorbit mai sus.

Când cenzura „există într-o formă şi mai rea datorită unor funcţionari culturali care nu au înţeles ce este mai periculos: foarfecele sau metafora” [Tudoran, 2010: 90], când „la noi se îngăduie prea mult lichelelor”, când „poezia patriotică este talanga la gâtul adevăratei poezii” [Tudoran, 2010: 91], cine şi cui să dea seamă?

Apelles, pe care parabolic l-a resuscitat Dorin Tudoran, ne indică vinovatul. Nu cizmarul, căruia Apelles îi dăduse dreptate în privinţa realizării sandalei dintr-un tablou al său expus la Roma, avusese indecenţa să comenteze alte detalii din tablou? Sărind cizmarul din limitele competenţei lui, venise comanda: *Ne sutor ultra crepidam.*, pe care ar fi trebuit să

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)

o memoreze şi să o respecte şi Nicolae Ceauşescu, dictatorul care defila cu buldozerul prin cultura predecembristă: „Prin urmare, dacă se putea face o echivalenţă între poeţii de curte şi Adrian Păunescu, se ştia prea bine cine era Primul Cizmar al ţării (Tudoran a spus *cizmar,* nu *sutor).*" [Antohi, 2015: 8]

Cine lecturează notele şi rapoartele din volumul *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, privitoare la *Colocviul naţional de poezie* de la Iaşi, este imposibil să nu observe că toţi vorbeau, pe şleau, despre echivalenţa dintre Adrian Păunescu şi imaginarii Necesias şi Lychesias, dar nici ofiţerii Securităţii şi nici informatorii nu cutezau să rostească o vorbă despre echivalenţa dintre cizmarul lui Apelles şi Nicolae Ceauşescu, toţi furişându-se în spatele formulei „interpretări politice grave" [Tudoran, 2010: 91].

Aprecierea lui Dorin Tudoran că Adrian Păunescu „va recunoaşte că a greşit, dar va susţine că a fost un rău necesar, aşa cum susţin acum cei care au greşit cu ani în urmă" [Tudoran, 2010: 91]ne lămureşte într-o anume privinţă. Chiar dacă îi admira pe scriitorii *treziţi* (Eugen Jebeleanu, de pildă, căruia avea să îi închine două pagini pe blogul *Certocraţia*, superbe), este o certitudine că în adâncul fiinţei lui Dorin Tudoran continua să existe un amestec de mâhnire şi de mânie, generat de trecutul ignobil al posibililor maeştri de morală, despre care el a scris în *Nevoia de maeştri*.

Ceea ce interesează este ceea ce a spus Dorin Tudoran la şi după *Colocviul naţional de poezie* din 1978 şi mai puţin ceea ce ziceau ofiţerii şi informatorii lor că ar fi rostit nărăvaşul poet, definindu-se prin vocaţia asumării oricăror riscuri în vederea edificării operei literare dincolo de orice tranzacţii cu Puterea însetată de supuşenie, de preamărire, de butaforie, drept care să rămânem deschişi întâlnirii cu originalul parabolei pamflet a lui Dorin Tudoran.

În 2011, Dorin Tudoran – intervievat de Dia Radu pentru revista „Formula As" – avea să exhibeze adevărul privitor la ponderea discursului parabolico-pamfletăresc de la Iaşi, din 1978, în dinamitarea raporturilor dintre Putere şi poet: „Am şi publicat lucruri care au deranjat foarte tare, ba mi-am permis, în 1978, la Iaşi, să ţin un speech la un colocviu de poezie, despre slugă şi stăpân, în fond, despre Ceauşescu şi un poet de curte. După alte episoade de acelaşi fel mi s-a sugerat: «Dacă asta e părerea dumitale, mai bine pleci!». Eu am răspuns cu impertinenţă: «Să plece ei!». Toată lumea ştia că «ei» erau Elena şi Nicolae Ceauşescu." [Tudoran, 2011]

Finalul bătăliei avea să fie o dublă înfrângere (şi a Puterii, şi a Poeziei!), chiar dacă fiecare dintre cei doi combatanţi, Tiranul şi Poetul, rămânea bântuit de himera propriei victorii. După ce s-a dezmeticit din faza „preafrumoaselor cuvinte" – care acoperă primele volume (*Mic tratat de glorie*, 1973, *Cântec de trecut Akheronul*, 1975, *Uneori, plutirea*, 1977, şi *O zi în natură*, 1977), după care tânjea autorul *Confesiunii* din *Pasaj de pietoni*, şi pe care criticii literari au tratat-o cu atenţie – gândirea producătoare s-a instalat într-o subterană din Est, în bătaia morţii, unde şi-a completat – cu „toate vorbele noastre descărnate" (*Deocamdată, numai ţie*) – imbatabilul său *Jurnalul din subterană*, în trei părţi (*Respiraţie artificială*, 1978; „La vie en rose" din *Pasaj de pietoni*, 1979; *De bună voie, autobiografia mea*, 1986).

La 24 iulie 1985, Dorin Tudoran – „cel mai aprig şi curajos contestatar din ultimii ani ai deceniului opt" (Dumitru Micu) – a spart zidurile infernului ceauşist, în care s-a izbit berbeceşte, până ce dictatorul şi acoliţii, vrând-nevrând, i-au parafat emigrarea solicitată la 7 aprilie 1984: „Am luptat ca un câine/ puteam sfârşi ca un câine –/ am câştigat ca un câine;/ am minţit ca un câine/ m-am bucurat ca un câine/ când mi s-a spus:/ «Marş!»// (...)// Mă bucur şi n-am curaj să-ntreb:/ «Cu ce-am meritat această victorie?»/ Strâng bine la piept cioburile/ caut să-l ghicesc pe cel/ asupra căruia căzând/ raza lunii îl va face să urle:/ «Marş!»" (*Două canine*, I) [Tudoran, 2010].

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)

Dictatorul şi năimiţii lui tergiversaseră aprobarea emigrării familiei Dorin Tudoran până la 24 iulie 1985, fiindcă lui Dorin Tudoran i se amenaja – după cum s-a întâmplat cu Gheorghe Ursu – „un culcuş” printre criminali şi printre borfaşi, de vreme ce deţinuţi politici nu existau (nu-i aşa?) în România lui *Arpagic*: „Fii serios, dle Tudoran! Noi nu avem cazuri politice. Nu suntem tâmpiţi. Am mai învăţat din greşeli: Goma, Calciu, alţii. Ce interes avem să-ţi facem proces politic? Nu mai avem nevoie de martiri. Legende, simboluri... Odată ajuns la mine, eşti la penal şi la penal sfârşeşti – orice ai face. Te bag printre criminali şi borfaşi. (...) Nu ştii ce e acolo, crede-mă: Infernul, dle Tudoran. Ne-am înţeles?” [Tudoran, 1998: 223].

Deoarece poetul trebuie să rămână chiar poet, punerea dictaturii comuniste sub acuzaţie s-a făcut în mod indirect, parabolic. Aşa ne explicăm faptul că figuri sinistre ale istoriei străvechi sau recente – Caligula, Caracalla, Claudiu şi Ante Pavelici (*Mâini de pianist*) – au dat iama în text, pentru că trecutul, al oricărui neam ar fi fost el, tot răbufnea în prezent, iar prezentul concura orice trecut în privinţa maleficităţii sale.

În toiul bătăliei cu golemul totalitarismului, Columb şi Ulise (poetul) s-au aventurat spre alte spaţii geografice, spre alte orizonturi culturale, pentru că ei nu erau altceva decât nişte avataruri ale gladiatorului din *De neuitatul Caligula* (a se citi: scriitorul!), care îşi idolatriza tridentul (a se reţine: opera contestatară!), pe când călătoriile lor simbolizau râvnita expatriere pentru care Dorin Tudoran era pregătit să plătească orice preţ, chiar cu viaţa.

Cum să-ţi explici ţie, dar şi celorlalţi, că tânărul Ulise (poetul!) ajunsese prizonier al unui vis devorator: expatrierea? În toiul dramei sale, Dorin Tudoran avea să se bucure de o victorie pe care avea să o considere o sinucidere, căci „pentru un poet care n-a scris decât în româneşte, care nu are geniul limbilor străine, spre a ajunge să viseze în ele, pentru un asemenea poet, spun, exilul este, de ce mi-ar fi frică să recunosc?, o sinucidere” [Tudoran, 1998: 89].

Scriind, prin 1984, că „focul, pare-se, a izbucnit dinspre cărţi” (*Nesfârşita pribegie*), Dorin Tudoran nu făcea altceva decât să toarne în versuri gândurile pe care istoria le-a ilustrat indimenticabil: „vâlvătăile”, care au mistuit dictaturile, au ţâşnit „dinspre cărţi”. Poetul – laolaltă cu alţii – a aprins chibriturile. De vreme ce poezia a fost abandonată, ce i-a rămas de făcut lui Dorin Tudoran? Să îşi repovestească „poemul”: „Intrase în arenă să ucidă măcelul/ era tot o carne vie/ din cap până-n picioare/ nu mai simţea care este/ propria-i carne şi care/ carnea celor pe care-i învinsese/ prinsese gustul sângelui// ciopârţit de uralele mulţimii/ împuţinat de huiduielile ei/ s-a uitat o clipă spre cer:/ *desine: tridens tibi nimium placet* –/ nu mai lupta; îţi place prea mult tridentul tău// înainte de a se arunca/ în colţii propriei arme năclăite de sânge/ a mai apucat să şoptească/ «Am învins!»// apoi a venit ploaia.” (*Învingătorul – povestind un vechi poem*) [Tudoran, 2010]

BIBLIOGRAFIE

Antohi, 2015: Sorin Antohi, „Elegiile unui pamfletar”, în Dorin Tudoran, *România ca părere*, Iaşi, Editura Polirom, p. 6.

Ionescu, 2014: Gelu Ionescu, „Cazul Doinaş”, în „Apostrof”, nr. 2/2014.

Raport, 1996: „Raport”, în *Cartea Albă a Securităţii. Istorii literare şi artistice 1969–1989*, Bucureşti, Editura Presa Românească, p. 140.

Tudoran, 1982: Dorin Tudoran, „Poezia este sau nu este”, în „Adaptarea la realitate”, Bucureşti, Dacia, p. 83-91.

Tudoran, 1998: Dorin Tudoran, *Kakistocraţia*, Chişinău, Editura Arc („Ce-am făcut de când am fost silit să-mi părăsesc ţara a mers împotriva uitării”, „A lega, legare”, „Cizmare, nu mai sus de sanda!”).

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)

Tudoran, 2010: Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Iaşi, Polirom („Notă").
Tudoran: 2011: Dorin Tudoran, „M-am simţit toată viaţa român", în „Formula AS", nr. 974.
Tudoran, 2015: Dorin Tudoran, *România ca părere*, Iași, Editura Polirom.
Ulici, 1990: Laurenţiu Ulici, „Antologia neruşinării", în „Luceafărul", nr. 35, p. 11.

Reviste:

„Apostrof", no. 2/2014.
„Formula AS", nr. 974.
„Luceafărul", nr. 35, p. 11.
„Opinia Studenţească", nr. 7-8/1978.
„România literară", din 21 mai 1997.

BDD-A30202 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:43:57 UTC)